

Samenredzaamheid

Wat zien we?

Na de Tweede Wereldoorlog ontwikkelde Nederland zich tot een typische representant van de Europese verzorgingsstaat.¹ Vanaf de jaren tachtig kwam dit model echter onder druk te staan, waarna in de jaren daarna de aandacht verschoof naar het bevorderen van individuele zelfredzaamheid van burgers. De nadruk kwam daarbij te liggen op activering van eigen kracht, zelfregie en participatie, wat leidde tot een ontmanteling van sociale infrastructuur voor gemeenschappen. Toen bleek dat die netwerken (daardoor, maar ook door de verdergaande maatschappelijk individualisering) erg schraal waren geworden, kwam het concept van samenredzaamheid op.²

Hoewel samenredzaamheid gezien kan worden als een breuk met het neoliberale idee van zelfredzaamheid (ieder voor zich), is het evenmin een terugkeer naar de sociale bescherming van de verzorgingsstaat (collectief voor allen).³ Samenredzaamheid gaat uit van het vermogen van mensen om zich zoveel mogelijk te redden met behulp van een netwerk van vrienden, burens, familie en vrijwilligers. Het draait daarbij om sociale weerbaarheid: het vermogen om samen, met behulp van dat netwerk, incidentele of structurele problemen het hoofd te bieden.

Wat zit hierachter?

Samenredzaamheid, dat enkele jaren geleden nog vooral zichtbaar was in de zorg, heeft zich inmiddels verbreed naar andere domeinen van de samenleving, bijvoorbeeld op het gebied van veiligheid (buurtpreventiegroepen), de energietransitie (energiecollectieven), duurzame voedselproductie (herenboeren), wonen (wooncoöperaties) en crisisbeheersing (organiseren van noodhulp in de buurt).⁴ Daarnaast speelt samenredzaamheid ook een belangrijke rol in de maatschappelijke stabiliteit, die sinds recente geopolitieke ontwikkelingen een nationale prioriteit is. In dit kader worden “sociale structuren” steeds meer gezien als “essentieel voor de veerkracht/weerbaarheid van de samenleving”.⁵

Waarom is dit interessant?

Hoewel Nederlandse drinkwaterbedrijven en waterschappen actief werken aan het versterken van de weerbaarheid, gericht op het omgaan met concrete dreigingen zoals tekorten aan materialen, cyberdreigingen, overstromingen en energie-uitval, valt er op het gebied van samenredzaamheid nog veel te winnen. De vraag die gesteld kan worden is wat voor rol samenredzaamheid kan spelen binnen het waterbeheer en de drinkwatervoorziening, en hoe de veranderende relatie en samenwerking met burgers, maatschappelijke

organisaties en het bedrijfsleven eruit moet komen te zien?

Strategische vragen voor de watersector

- Hoe kan de watersector sociale netwerken en gemeenschapskracht benutten om veerkracht te vergroten, willen we dat? Welke lessen kunnen we trekken uit het sociaal domein voor waterbeheer?
- Hoe kunnen waterschappen en drinkwaterbedrijven, samen met burgers, maatschappelijke organisaties en bedrijven, invulling geven aan collectieve verantwoordelijkheid voor de leefomgeving en het gezamenlijk verbeteren en bewaken van de waterkwaliteit?
- Welke handelingsperspectieven biedt samenredzaamheid voor drinkwaterbedrijven bij de invulling van hun leveringsplicht en zorgplicht? En welke rol ziet de watersector hiervoor zichzelf?

Duiding

	Laag	Middel	Hoog
Impact			
Zekerheid			

Actie ondernemen:

Samenredzaamheid heeft zich inmiddels verbreed naar verschillende domeinen van de samenleving en speelt samenredzaamheid ook een belangrijke rol in de maatschappelijke stabiliteit.

Referenties

1. Helsloot, I., en Barry van't Padje. (2010). *Zelfredzaamheid: Concepten, Thema's en Voorbeelden Nader Beschouwd*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
2. Engbersen, R., Verweij, S., Van der Kamp, J., Nourozi, S., Panhuijzen. B., Van Pelt, M. (2021) *De terugkeer van de samenlevingsopbouw: Achtergronden, praktijkervaringen en toekomstagenda*. Movisie.
3. Hilhorst P. (2009, 6 oktober 2009). Samenredzaamheid. *Volkskrant*, [Samenredzaamheid](#)
4. Van Wijk E, Rutten G, Sleijster S, Oostra D, Roenhorst J, Laurant M. (2023). *Samenredzaamheid: Samen bouwen aan een nieuw gezondheidssysteem*. Nijmegen: HAN University of Applied Sciences.
5. Oosten, F. (De Minister van Justitie en Veiligheid), Brekelmans, R.P. (De Minister van Defensie), en Tuinman, G.P. (De Staatssecretaris van Defensie). (2026). *Brief van de Ministers van Justitie en Veiligheid en van Defensie en van de Staatssecretaris van Defensie*. Tweede Kamer der Staten-Generaal.

Groninghaven 7 / PO Box 1072 3430 BB Nieuwegein The Netherlands
Contact persoon: Hilmer Bosch hilmer.bosch@kwrwater.nl
+31 (0)30 60 69 511
www.kwrwater.nl
www.dwsi.nl
© KWR Water Research Institute